

ԴԱԻԻԹ ԱՆՅԱՂԹ

Դաւիթ Անյաղթը *) կախէթիայից է եղել, մի ազնուականի որդի։ Դեռ պատանի, թողնում է հայրենական տունը և գնում Անատոլի քաղաքը ուսում առնելու։ Այստեղ տասներկու աշակերտ պատրաստում են գնալու Սէյրանու քաղաքը, իրենց ուսումը շարունակելու։ Հէնց գնալու նախընթաց օրը զրանցից մինը հիւանդանում է, միւս տասնեմէկը գնում են։ Դաւիթը հետևում է զրանց, կամենալով ինքն էլ նրանց հետ միասին գնալ ուսում առնելու։ Ճանապարհին Դաւիթը մօտենում է նրանց և խնդրում, որ հիւանդացած ընկերի փոխարէն իրեն տանին հետները։ Սրանք համաձայնում են և միասին շարունակում ճանապարհը։ Նրբ համնում են Սէյրանու քաղաքը, դիմում են թագաւորին և նրա հրամանով ընդունում դպրոցում։ Մի առժամանակից յետոյ սրանք այնքան են յառաջադիմում, որ կրկին խնդրում են թագաւորին, և տեղափոխում Սողոմոնի դպրոցը։ Այստեղ պատշգամբում մի սիւն կար կանգնեցրած, սա երեսուն և երկու կողմն ունէր, որոնց վրայ գրուած էր երեսուն և երկու հազարեան գիտութիւնը։ Սրանց ուսուցիչն ուսուցանում էր մի այնպիսի փոքրիկ սննեակում, ուր միմիայն տասներկու մարդու տեղ կար, ուստի և երբ ուսուցիչը գալիս էր, աշակերտներին մինը ստիպուած էր լինում դուրս գնալու։ Տասնեմէկ ընկերները շատ մտերիմ էին միմեանց հետ, այնպէս որ միշտ Դաւիթն էին ստիպում հեռանալ դասարանից։ Դաւիթն անմտունջ դուրս էր գալիս և փոխանակ ժամանակն ապարդիւն կորցնելու՝ կարգում էր սեան վերայ դրածները։

Մի քանի ժամանակից յետոյ քննութիւն է լինում, Դաւիթը ամենից լաւ է պատասխանում և միւսների վրայ խալիֆա կարգում, նրանց սովորեցնում։ Մի օր Դաւիթը սովորեցնում է իւր աշակերտներին, որ ամեն տեղ ասեն, թէ անյաղթ է մեր Դաւիթ փի-

*) Պատմել է ինչ Այգեհատցի 90 տարեկան Օխեանց Պապը։

լիստոփան: Այս լսում են այդ տեղի երկու նշանաւոր փիլիսոփաները, դիմում են թագուհուն և յայտնում, թէ Անատոլիայից եկած աշակերտները ստում են, թէ անյաղթ է մեր Դաւիթ փիլիսոփան, այդ ի՞նչպէս է, որ մենք լսի փիլիսոփայ կոչուենք, իսկ նա Անյաղթ կոչուի: Թագուհին պատասխանում է, թէ ես կը քննեմ նրա գիտութիւնը: Հետեւալ կիրակի օրը թագուհին հրաւիրում է ճաշի Դաւիթ ուսուցչին իւր տասերկու աշակերտներով, որոնց մէջ էր և Դաւիթը: Հրաւիրում են նաև այդ երկու բողոքող փիլիսոփաները:

Ճաշից յետոյ փիլիսոփաներից մինը հարցնում է այս աշակերտներից, թէ մի բան էլ է սովորեցնում: Սրանք պատասխանում են, թէ հա, մի քիչ բան գիտեն: Ապա մի մի բան գրեցէք, առաջարկում է միւս փիլիսոփան: Սրանք սկսում են մի մի բան գրել, իսկ Դաւիթն անմիջապէս մի շրջան է քաշում և տալիս թագուհուն: Սա նայում է շրջանին և բացականչում. Յիրաւի որ Անյաղթ է Դաւիթը: Երկու փիլիսոփան սկանում են, բայց ձայն չեն հանում: Երբ աշակերտները դնում են, այս երկու փիլիսոփան բողոքում են, թէ Դաւիթն ի՞նչ գրեց, որ թագուհին նրան անյաղթ հռչակեց: Թագուհին պատասխանում է, թէ նա անյաղթ է, որովհետեւ մի շրջանակ գծելով, նա ձեր անմիտ առաջարկին պատասխանեց, թէ աշխարհի մի բանի մասին կամենում էք որ գրեմ: Փիլիսոփաները վշտացած հեռանում են: Այնուհետև սրանք իրենց կողմն են դրաւում թագաւորի աջկիւն, որ իմաստունի հռչակ ունէր, և նրա հետ միասին աշխատում են Դաւիթ Անյաղթին խայտառակելու: Մի անգամ նրան միայն ճաշի են հրաւիրում, սաստիկ հարբեցնում, շորերը հանում և մի կողովի մէջ դրած կախում քաղաքի պարսպից գէպի ձորը: Յետոյ որոնում են նրա շորերի մէջ նրա իմաստութեան թլիսմը, բայց չեն գտնում*):

Երբ Դաւիթը ուշքի է գալիս՝ հանում է իւր ախանջի միջից իւր իմաստութեան թլիսմը և նրա շնորհիւ թռչում, ազատւում: Ապա գիր է անում և քաղաքի կրակը վերջացնում: Այլ ևս ամբողջ քաղաքում ոչ մի ճրագ, ոչ մի կրակ չի վառւում: Ո՛չ ոք չի կարողանում ոչ խաւարը լուսաւորել և ոչ մի որևէ բան եփել, տարացնել: Յուսահատութիւնը պատում է քաղաքին: Այս ժամանակ Դաւիթ Անյաղթը պատուիրում է իւր աշակերտներին, որ լուր

*) Մի վարեմա տալէս է պատմում. հարբեցնելուց յետոյ նստեցնում են իշի վրայ և քաղաքում ժոռ ածում, բղաւելով թէ ով է Գառաւորները մոռնում և թքում են Դաւիթ երեսին: Վերջապէս պատում են Դաւիթ աշակերտները, որոնք ծնծում են այս ժոռ ածողներին և իլում նրանցից Դաւիթ, առնում իրենց ժոռ, ինձում և էրբ ուշքի է գալիս, պատմում են նրան եղելութիւնը:

տարածեն, թէ կրակը թագաւորի աղջկայ փորն է: Ժողովուրդը յուզուում է, ուզում է զահրնկէց անել թագաւորին, պահանջում է, որ իրեն յանձնէ աղջկան: Թագաւորը հարահատուած յանձնում է իւր աղջկան ամբոխի ձեռքը, իսկ սա Դաւիթ Անյաղթի աշակերտներին խորհրդով տանում կապում է պարսպի այն մասում, ուր կապել էին Դաւիթ Անյաղթին: Ապա մէկ մէկ մօտենում էին և մօմը կոխում նրա փորը, հանում էին արդէն վառուած:

Թագաւորի աղջկան այդպէս խայտառակելուց յետոյ Դաւիթ Անյաղթը այլ ևս չի ուզում այդ քաղաքում մնալ և որպէսզի գոնէ մինին մի մեծ բարերարութիւն արած լինի, գրում է մի թղթի վրայ, թէ ով մի փոս փորի, ունեցած չունեցածը մէջը անէ, չորս կողմից փութաւ փչէ, կը հալչի՝ ոսկի կը դառնայ և այս թուղթը թողնելով՝ ինքը գնում, հեռանում է:

Մի հարուստ մարդ գտնում է այս թուղթը, իսկոյն մի փոս փորել տալիս, իւր ունեցած չունեցածը և դեռ մի քանի բան էլ զրկիցներէց առնում, լցնում է մէջը, կրակ տալիս: Ամէն բան վառվում է և ոսկու փոխանակ մօխիւր դառնում: Այս մարդը կատաղած քաշ է անում Դաւիթ Անյաղթի պատկերը իւր ահագին հարստութիւնից մնացած միակ վնասը պիտի լինի թիւ պատկերի երեսին: Դաւիթ Անյաղթը գնում է Բաղդադ և թագաւորի միակ աղջիկը, որ զահաժառանգ էր, կնութեան ուզում: Թագաւորը հարցնում է նրան, թէ մի է:

— Ես մի փիլիսոփայ եմ, մեծ տան դաւակ:

— Գիտութիւնդ ի՞նչ է:

— Այն, որ եթէ ուզես, քեզ երկինք կը տանեմ, ման կածեմ և յետ կը բերեմ:

Թագաւորը տեսնում է որ ճիշտ է տսում, հրամայում է փողերը փչել և հարսանիքն սկսել:

Պսակում են: Նա դառնում է թագաւորի փեսայ և յետոյ՝ թագաւոր. և այս է պատճառը, որ այնուհետեւ Բաղդադի թագաւորները՝ Դաւթի խալիֆա տիտղոսով խալիֆա են կոչւում:

Անցնում է մի ժամանակ, Դաւիթ Անյաղթը նկատում է, որ իւր մարմինը թաց է լինում, մտածում, դառնում տսում է կընդը. նրան իմ պատկերին թքում են, պէտք է մի ճար անել:

Վեր է կենում, գնում: Գնում է, գնում, վերջապէս գնում հանում է մեր գիտեցած բաղանիսին: Ներս է մտնում, տեսնում է, որ բաղանիսանը նստած օխ է անում, հէնց որ մինը լողանալուց յետոյ թքում է դռան վերայ կախ արած պատկերին և հեռանում: Մօտենում է բաղանիսանին և հարցնում, թէ ինչի՞նչ են

Թքում այդ պատկերի վերայ: Բաղնիսպանը պատասխանում է, թէ դա մի անպիտան, խաբեբայ փիլիսոփայի պատկեր է, որի խոսքին հաւատալով իւր բոլոր հարստութիւնը ածել է մի փոսի մէջ և վառել:

— Զի կարելի ցոյց տաս ինձ այդ փոսը, հարցնում է Դաւիթ Անյաղթը:

Նա տանում ցոյց է տալիս: Դաւիթն ասում է. «Այս փուքսը հանիր այստեղից, այնտեղ դիր, այն մասը այս ինչ տեղը ամրացրու, ուրիշ բարեկամ չունի՞ս՝ թող բերեն իրեր լցնեն»:

— Զէ, այլ ես ոչ մի բարեկամ չմտաց ինձ, պատասխանում է բաղնիսպանը:

Վերջապէս նորից փչել է տալիս, մի իր էլ ինքն է մէջը ձգում և անյայտանում է: Մի քիչ յետոյ ոսկին սկսում է վազել, Բաղնիսպանը հասկանում է, թէ ով էր այդ մարդը և թէ ինչումն է իւր սխալը, վազում վերցնում է բաղանիսի դռնից նրա պատկերը, համբուրում, դնում ճակատին, վերցնում՝ պահում ծոցում:

Դաւիթ Անյաղթը վերադառնալով Բաղդատ, յաջորդում է իւր աներոջը: Այս ժամանակ մեծ պատերազմ է ծագում պարսից ղէճ և Դաւիթ Անյաղթը իւր հնարագիտութեամբ ջարդում և քլշում է պարսիկներին մինչև Թէհրան:

Ե. Լ.

